

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

УДК 373.3.091.26-052-042.65(4)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13729908>

Інноваційні методики самооцінювання навчальної діяльності учнів початкової школи у країнах Європи

Буряк Катерина Василівна

аспірант кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира
Гнатюка, 46027, м.Тернопіль, вул. М. Кривоноса 2, Україна,
ORCID <https://orcid.org/0009-0004-5058-0450>

Прийнято: 11.08.2024 | Опубліковано: 29.08.2024

***Анотація.** У статті проаналізовано європейський досвід впровадження та експериментального дослідження інноваційних методик самооцінювання навчальної діяльності у початкових школах.*

Подано тлумачення терміну «самооцінювання», які використовують європейські вчені, та етапи здійснення процесу самооцінювання навчальної діяльності.

Відповідно до поставлених завдань статті, які полягають в дослідженні ефективних прикладів використання інноваційних методик самооцінювання навчальної діяльності у початковій школі країн Європи із кінця XX – дотепер і визначенні переваг та слабких сторін цих методик, здійснено аналіз таких

методик самооцінювання, як рубрикатори, портфоліо (в тому числі електронні), контрольні списки та рефлексивні звіти. На прикладі досліджень фінських, іспанських та грецьких науковців показано, як використання цих засобів впливає на успішність учнів, їхню самооцінку та мотивацію до навчання.

У ході роботи виокремлено переваги інноваційних методик самооцінювання над традиційним оцінюванням, а саме: розуміння учнями критеріїв успіху, зниження рівня тривожності щодо оцінювання, активне залучення учнів до освітнього процесу та розвиток рефлексивних навичок; а також зазначено їхні слабкі сторони: необхідність додаткових затрат часу та зусиль вчителя, довготривалий процес навчання самооцінюванню у початковій школі, слабкий зв'язок із традиційними методами оцінювання. З останнім із вказаних недоліків пов'язана реакція недовіри, яку проявили вчителі під час перших спроб упровадження самооцінювання навчальної діяльності.

На основі здійсненого дослідження зроблено висновки про те, що інноваційні методики самооцінювання навчальної діяльності у початковій школі, хоч і є ще відносно новими для європейської педагогіки і перебувають на стадії дослідження, проте вони вже виправдали доцільність свого використання, отже мають значний потенціал для запозичення і покращення освітнього процесу в українській початковій школі.

Ключові слова: *самооцінювання, навчальна діяльність, початкова школа, рубрикатор, портфоліо, контрольні списки, рефлексивні звіти.*

Innovative methods of self-assessment of primary school students' learning activities in European countries

Kateryna Buriak

PhD student of the Department of Pedagogy and Methodology of Primary and Preschool Education of the Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, 46027, Ternopil, st. M. Kryvonosa 2, Ukraine,
ORCID <https://orcid.org/0009-0004-5058-0450>

Abstract. *The article analyzes the European experience of implementation and experimental research of innovative methods of self-assessment of learning activities in primary schools.*

The interpretation of the term “self-assessment” used by European scientists and the stages of the process of self-assessment of learning activities are presented.

In accordance with the objectives of the article, which are to study effective examples of the use of innovative methods of self-assessment of learning activities in primary school in Europe from the late XX century to the present and to identify the advantages and weaknesses of these methods, the article analyzes such self-assessment methods as rubrics, portfolios (including electronic ones), checklists and reflective reports. Using the example of research by Finnish, Spanish and Greek scholars, the article shows how the use of these tools affects students' performance, self-esteem and motivation to learn.

The paper highlights the advantages of innovative self-assessment methods over traditional assessment, namely: students' understanding of success criteria, reduced assessment anxiety, active involvement of students in the educational process and development of reflective skills; and also identifies their weaknesses: the need for additional time and effort by teachers, a long process of teaching self-assessment in primary school, and a weak connection with traditional assessment methods. The last of these disadvantages is related to the reaction of distrust shown by teachers during the first attempts to introduce self-assessment of learning activities.

The study concludes that innovative methods of self-assessment of learning activities in primary school, although still relatively new to European pedagogy and still under research, have already justified the feasibility of their use, and therefore have significant potential for borrowing and improving the educational process in Ukrainian primary school.

Keywords: *self-assessment, learning activities, primary school, rubric, portfolio, checklists, reflective reports.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Однією із характерних особливостей Нової української школи є використання елементів кращих зарубіжних освітніх методик. Цей процес потребує попереднього детального аналізу закордонного досвіду. Зокрема, багатою на досвід, вартий творчого запозичення, є педагогіка європейських країн. Це твердження стосується й досвіду розроблення та впровадження методик здійснення самооцінювання процесу та результату навчальної діяльності учнів на уроках у початковій школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із досліджуваної проблеми. Аналіз зарубіжного досвіду ґрунтується на експериментах А. Anastasiadou [1], Е. Chalkia [2], М. Darra і В. Zafiropoulou [3], Р. А. Gago і А. V. Peris [4], М. Kankaanranta [5], J. B. Martin, М. G. Pascual і V. M. L. Pastor [6] здійснених з метою вивчення методів самооцінювання навчальної діяльності учнів початкової школи країн Європи, зокрема Греції, Іспанії, Фінляндії, а також на дослідженнях базових засад самооцінювання на інших рівнях освіти (Е. Panadero [7; 8; 9; 10; 11], G. T. L. Brown і J. Strijbos [7], J. A. Huertas [9], А. Jonsson [11], К. Karadimitriou і D. Vasileiadou [12], G. Rekalidou [13], М. Romero [8], J. A. Tapia [9; 10], та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість зарубіжних досліджень обраної теми, деякі аспекти залишаються невивченими. Одним із таких аспектів є порівняльний аналіз досвіду вчених різних країн та визначення актуальності позитивного зарубіжного досвіду для української початкової освіти. Першим кроком у вирішенні цього питання є визначення переваг та недоліків апробованих у Європі методик самооцінювання процесу та результату навчальної діяльності молодших школярів.

Формулювання цілей статті. Цілі статті полягають в аналізі ефективних прикладів використання інноваційних методик самооцінювання навчальної діяльності у початковій школі країн Європи із кінця ХХ – дотепер, визначення переваг та слабких сторін цих методик.

Результати дослідження. До 2-ої пол. ХХ ст. у країнах Європи та світу панувала традиційна система оцінювання, у якій роль того, хто оцінює учнівські здобутки, належить учителю. Способи визначення рівня знань у цій системі загальновідомі – це тести, письмові роботи, усні відповіді тощо.

В останні десятиліття ХХ ст. науковці в галузі педагогіки усе більше усвідомлювали необхідність впровадження альтернативних підходів до оцінювання. При цьому керівною ідеєю була думка про те, що оцінювання, як і інші компоненти навчання, повинно готувати учнів до реального життя.

Спочатку в літературі самооцінювання визначалося як залучення учнів до формування суджень про своє навчання, його досягнення та результати [14].

Більш конкретне визначення на початку ХХІ ст. подали С. Rolheiser і J. A. Ross: «Самооцінювання – це учнівське оцінювання якості своєї роботи на основі доказів і чітких критеріїв для виконання кращої роботи в майбутньому» [15].

К. Montgomery визначає його як оцінювання учнями власної роботи або процесу навчання [16, р. 5].

Кембриджський словник подає таке визначення самооцінювання: «це судження, іноді в офіційних цілях, яке ви робите про свої здібності, якості або дії» [17].

G. Rekalidou виокремлює такі етапи здійснення самооцінювання:

I. Розуміння бажаної мети, результату та критеріїв самооцінювання (учням має бути зрозуміло, який саме результат вважається успішним);

II. Спільне планування учнями та педагогами кроків, які слід виконати для досягнення бажаного результату.

III. Впровадження самооцінювання учнів.

IV. Застосування самооцінювання не лише щодо результату, але й кроків, які були виконані (рефлексія цих кроків, орієнтирів, які були використані, або рішень, які були прийняті) [13].

Європейські теоретичні і практичні розробки кінця XX ст. – початку XXI ст., присвячені проблемі самооцінювання навчальної діяльності значною мірою ґрунтувалися на роботах американських учених. Так, наприклад, були запозичені ідеї застосування самооцінювання з метою оцінювання виконання складних завдань та вирішення складних проблем.

Експериментальні введення самооцінювання у практику європейської початкової освіти застосовувалися із кінця 1990-х – початку 2000-х років. Наприклад, іспанські педагоги V. M. L. Pastor, M. G. Pascual та J. B. Martin, які у 2005 році провели експеримент на уроках фізичного виховання, у ході якого по кілька учнів щотижня вербально оцінювали себе за чотири основними критеріями, такими як уміння вести діалог, підготуватися до заняття, належним чином поводитися на уроці та виконувати специфічні для кожного уроку завдання (в середньому кожна дитина оцінювала себе раз на два тижні), так

описують досвід застосування самооцінювання: «учні почали висловлювати свою думку під час самооцінювання. Вони розповідали про те, що сталося на уроці, що, на їхню думку, було неправильним, і пропонували оцінку та рішення з етичної позиції. Це призвело до того, що, крім самооцінки, в останній частині сесії були проведені дискусійні форуми на теми, які, на їхню думку, потребували обговорення... Основний висновок полягає в тому, що самооцінювання можливе в початковій школі, навіть для молодших школярів. Основним недоліком є те, скільки часу може зайняти процес, поки учні не будуть здатні оцінювати себе чесно і в діалоговому режимі. Чотири місяці, що тривала ця частина процесу, були дуже важкими, оскільки спершу не було помітно жодного прогресу, і в багатьох моментах було відчуття даремної трати часу. Дуже важливо вірити в це і не здаватися, а також усвідомлювати, що всі освітні зміни є повільними і складними і вимагають терпіння і наполегливості. Щодо переваг, то їх декілька. Головна з них – залучення всіх учнів; це тісно пов'язано з підвищенням самооцінки та рівня компетентності, а також з усвідомленням того, що помилки не є проблемою, коли є можливість проаналізувати їх, щоб спробувати їх уникнути та/або подолати» [6].

Варто зазначити, що перша реакція вчителів на впровадження самооцінювання була неоднозначною і часто негативною: вчителі не вірили в ефективність альтернативного оцінювання, проте, ставилися до нього з ентузіазмом у тих випадках, коли їм надавалася свобода вибору [17]. Така первинна реакція є цілком зрозумілою, адже інноваційні методики самооцінювання слабко пов'язані із традиційним уявленням про процес оцінювання та оцінку.

Згідно з твердженням Panadero, Brown та Strijbos (2016), більшість досліджень самооцінювання здобувачів освіти наразі зосереджені на вищій освіті [7]. Саме завдяки цим дослідженням були закладені теоретичні й

методичні основи процесу самооцінювання, у тому числі ті, що згадані вище. Проте дослідження середньої та початкової ланки освіти також здійснюються. У 2018 році грецькі науковиці А. Papanthymou та М. Darra здійснили комплексний аналіз англomовної та грекомовної літератури, присвяченої актуальним дослідженням самооцінювання на різних освітніх рівнях, здійснених у Європі та світі. З-поміж 37 проаналізованих досліджень, у Європі на той час було здійснено 14 (решта – у країнах Північної і Південної Америки та Азії). Серед них дослідженню початкової освіти Європи присвячені 3 ґрунтовних дослідження: 2 із них проведені у Греції (Chalkia, 2012; Anastasiadou, 2013) та 1 – на Кіпрі (магістерське дослідження) [18].

У наш час поширеними у європейській педагогічній практиці є такі методи самооцінювання, як рубрикатори, навчальні журнали, листи самооцінювання, контрольні списки, тести для самооцінювання, портфоліо тощо. При цьому найбільша увага у сфері теоретичних та методичних досліджень застосування методів самооцінювання у початковій школі приділена рубрикаторам, портфоліо, контрольним спискам та рефлексивним звітам.

Рубрикатори надають учням критерії, які демонструють очікування від поставленого перед ним завдання, а також опис рівнів виконання за кожним критерієм [12].

Вивченню особливостей використання рубрик присвячені праці іспанських учених J. A. Huertas та J. A. Taria, ірландського дослідника E. Panadero, французької дослідниці M. Romero та інших. Завдяки педагогічним експериментам, які проводять на всіх освітніх рівнях зазначені вчені від початку ХХІ ст. і дотепер, визначено, що здобувачі освіти краще розуміють зміст, покращують якість свого мислення під час

виконання завдань і дають більш точні відповіді у тих випадках, коли завдання перевіряється із застосуванням рубрик [8; 9; 10].

Дослідження вчених А. Jonsson і Е. Panadero вказує на переваги використання рубрик, а саме:

- а) підвищення прозорості оцінювання;
- б) зменшення тривожності щодо успішності шляхом уточнення критеріїв успіху;
- в) заохочення учнів, коли вони отримують зворотний зв'язок;
- г) підвищення їхньої самооцінки [11].

Нещодавні дослідження використання рубрик у початковій школі належать грецьким ученим D. Vasileiadou та K. Karadimitriou. Вони дослідили вплив використання цього методу самооцінювання на успішність молодших школярів. Зазначені дослідники наголошують на важливості залучення учнів до створення рубрик, їх застосування у різних видах роботи та сприяння формувальному оцінюванню. У ході їхнього експерименту, проведеному у 2019 році, зміст якого полягав в регулярному застосуванні рубрик для самооцінювання робіт на уроках мови, історії та письма, було визначено, що, використовуючи рубрики як інструмент самооцінювання, учні досягають вищої шкільної успішності та глибшого засвоєння матеріалу завдяки розумінню того, що саме, з якою метою та яким способом потрібно це робити. Окрім цього, цим дослідженням ще раз підтверджено, що самооцінювання допомагає вчителям краще зрозуміти, на якому рівні пізнання перебувають учні, та відповідно до цього скоригувати навчальну програму [12].

У той же час подібне дослідження було проведене із молодшими школярами в Іспанії на уроках іспанської мови та літератури (автори експерименту – R. A. Gago та A. V. Peris). Для оцінювання учнів

використовувалася форма самооцінювання з предмета (наприкінці кожного навчального блоку) та рубрика самооцінювання ставлення в класі (наприкінці кожного триместру) на основі критеріїв оцінювання, узгоджених з учнями. Процес вирізнявся постійним діалогом між учителем та учнями у разі виникнення розбіжностей. Проаналізувавши досвід, автори дійшли висновку, що ця практика задовольняє як вчителя, так і учнів, і може бути перенесена на будь-який інший предмет або етап навчання, якщо адаптувати критерії оцінювання, що використовуються. [4].

Спрямованими на вивчення впливу самооцінювання на успішність молодших школярів були також дослідження Chalkia та Anastasiadou.

Е. Chalkia у 2007 році досліджувала вплив використання контрольних списків як методу самооцінювання на підвищення навчальної мотивації, продуктивності та самооцінки під час розвитку навички говоріння на уроках англійської мови у початковій школі. Дослідниця зробила висновок, що більшість учнів позитивно оцінили впровадження самооцінювання як інструменту оцінювання, незважаючи на те, що вони не мали жодного попереднього досвіду самооцінювання. Учні вважали контрольні списки для самооцінювання корисними, оскільки вони надавали учням корисні вказівки, спрямовуючи їхню увагу на конкретні аспекти під час оцінювання їхньої роботи. Зворотний зв'язок, який надавали вчитель або однокласники наприкінці кожної справи, також був позитивним для учнів, підтверджуючи думку про те, що зворотний зв'язок може підкреслити моменти, які упустив учень, виявити прогалини в аналізі учня, сформулювати інші перспективи, з яких можна «подивитися» на роботу, а також поставити запитання, які можуть привести до подальшого розуміння. Більшість учнів погодилися, що під час самооцінювання вони відчували менший стрес, ніж під час традиційного тестування. Цей висновок підтверджує думку про те, що самооцінювання як альтернативний

метод оцінювання може створити середовище, вільне від тривоги. Крім того, безпосереднє залучення учнів до самооцінювання, постановка мети та намагання її досягти призвели до активнішої участі в діяльності, наполегливості в її виконанні та інтересу до вивчення англійської мови, що підтверджує думку про те, що залучення до самооцінювання посилює внутрішню мотивацію. Зрештою самооцінювання допомогло підвищити самооцінку та впевненість учнів у розмовній мові, даючи їм змогу усвідомити свої сильні сторони та здібності [2, р. 231-232].

А. Anastasiadou у 2013 році, як і Е. Chalkia, досліджувала посилення навчальної мотивації та продуктивності на уроках англійської мови у початковій школі, а саме під час розвитку навички письма засобом застосування рефлексивного звіту. Після кожного уроку учням надавалися рефлексивні звіти у формі ретроспективних анкет, щоб дослідити їхню здатність до рефлексії навчального процесу і простежити будь-які зміни у ставленні до письма, що відбулися в результаті втручання. Аналіз відповідей свідчить про те, що учні стали точніше оцінювати свій прогрес і позитивніше виражати своє ставлення до письма, також зріс рівень учнівської впевненості у своїх можливостях [1].

Найдавнішу історію застосування у європейській педагогічній практиці мають учнівські портфоліо. Наприкінці 1990-х років детальне дослідження можливостей використання портфоліо у початковій школі здійснили фінські вчені. М. Kankaanranta дає таке визначення поняття «портфоліо»: це «цілеспрямоване документування та відбір робіт дитини». Портфоліо дає можливість продемонструвати результати роботи дитини та її розвиток в часі. Відбір має включати власний опис дитиною контексту навчання, її особистих цілей та критеріїв. Портфоліо також має містити власну рефлексію та оцінку дитиною обраної роботи та процесу навчання і розвитку. Не існує єдиного

правильного способу ведення портфоліо; кожна папка індивідуальна і відрізняється від інших і наче представляє свого власника. Це питання особистого вибору і може варіюватися, наприклад, від папки до відео або навіть коробки, наповненої важливими і цінними речами. Що ж тоді має бути в портфоліо? М. Kankaanranta дає кілька прикладів з папок:

- персональні дані (наприклад, власна сторінка дитини);
- зразки дитячих робіт:
- малюнки, картини;
- власні тексти дітей: казки, оповідання, розповіді, бесіди, п'єси;
- деталі різних подій, свят та екскурсій, пережитих дитиною;
- інформація про те, що подобається дитині (наприклад, приємна пісня, віршик, книга);
- інформацію про повсякденне життя дитини: чим вона займається, грається, вчиться, чим цікавиться;
- фотографії з різних заходів;
- розповідні коментарі дітей та оцінки їхніх робіт;
- самооцінки та саморефлексії (підсумки діяльності).

Збір портфоліо – довготривалий процес. Він може бути розпочатий у дитячому садку й продовжуватися у початковій школі. Таким чином ця папка (або інша форма збору інформації) комплексно відображатиме процес розвитку учня [5].

У наш час набирають популярності електронні портфоліо. Електронне портфоліо (е-портфоліо) – цифрова версія традиційного портфоліо. Е-портфоліо базується на таких основних принципах:

- а) активне навчання, орієнтоване на учня, рефлексія, розвиток метакогнітивних навичок;
- б) розвиток інтересу учнів до нових технологій;

в) підвищення відповідальності, документування та організація своєї роботи;

г) акцент на інтегроване та експериментальне навчання.

Все це має на меті підтримати низку педагогічних процесів і полегшити оцінювання, розвиваючи при цьому самооцінку та зовнішнє оцінювання учнів [19].

Розрізняють три основні типи е-портфоліо, залежно від використання та мети, яку воно реалізовує в освіті: оцінювальне, демонстраційне та розвивальне. Для того, щоб е-портфоліо було успішним, необхідно з самого початку визначити набір критеріїв, яких слід дотримуватися впродовж усього процесу впровадження. В основному використовується модель ADDIE (Analysis, Design, Development, Implementation, Evaluation – аналіз, дизайн, розробка, впровадження, оцінка) [3; 19].

В. Zafiropoulou та М. Darra виокремили такі переваги використання е-портфоліо. Щодо учнів:

а) дає змогу змінити їхню пасивну роль, забезпечуючи їм більш активну участь у процесі викладання, навчання та оцінювання;

б) стимулює їхню зацікавленість, оскільки вони знають нові технології і можуть легко відповідати вимогам організації та управління;

в) підвищує впевненість учня після того, як він/вона бере під свій контроль процес навчання;

г) характеризується гнучкістю і можливістю адаптуватися до потреб, інтересів і специфічних навичок учня;

г) не обмежується навчанням у класі, оскільки учні також можуть використовувати його у вільний час;

е) посилює співпрацю між вчителем та учнем;

є) сприяє дитиноцентрованому способу навчання;

ж) посилює процес зворотного зв'язку, оскільки є простором взаємодії, обміну думками, оцінювання та самооцінювання;

з) посилює кооперативне навчання та допомагає розвивати комунікативні навички.

Щодо вчителя:

а) надає більш повне уявлення про кожного учня;

б) є більш ефективним інструментом для оцінювання навичок і знань учня;

в) полегшує оголошення результатів роботи учня;

г) затратність створення та ведення портфоліо коливається від мінімальної до нульової [3, р. 120].

Аналогічно до інших методів самооцінювання ведення е-портфоліо сприяє покращенню успішності учнів початкової школи, про що свідчать наукові дослідження, зокрема проведені В. Zafiropoulou Та М. Darra [3].

Разом із тим запровадження портфоліо, як і впровадження будь-яких інших методик самооцінювання потребує від вчителя додаткового часу та зусиль. Тож цей бік самооцінювання варто враховувати під час планування освітнього процесу.

Висновки. Аналіз експериментального досвіду учених з різних країн Європи свідчить про численні переваги самооцінювання, яке підвищує мотивацію учнів, забезпечує розвиток їхньої відповідальності за власне навчання та покращення навчальних результатів. Зокрема, самооцінювання дає змогу учням краще розуміти критерії успіху, знижувати рівень тривожності щодо оцінювання, активно долучатися до освітнього процесу та розвивати рефлексивні навички. Слабкими сторонами є необхідність додаткових затрат часу та зусиль вчителя, довготривалий процес навчання самооцінюванню у початковій школі, а також слабкий зв'язок із традиційними методами

оцінювання (суб'єктивний недолік, який може стати на заваді тим вчителям, яким складно відмовитися від традиційних уявлень про оцінювання).

Щодо різноманітності інноваційних методик, то сучасна європейська педагогіка використовує різні методи самооцінювання, такі як рубрикатори, портфоліо, контрольні списки та рефлексивні звіти. Рубрикатори допомагають учням зрозуміти очікування від завдань і покращити якість своїх відповідей, портфоліо забезпечують можливість документувати і відстежувати прогрес, а контрольні списки сприяють підвищенню самооцінки та впевненості учнів.

Тож впровадження ідей та окремих елементів методик самооцінювання у нашій країні має великий потенціал для підвищення якості освіти, розвитку відповідальних та самостійних учнів, а також для формування позитивного ставлення до навчання. Досвід європейських країн показує, що, незважаючи на початкові труднощі, самооцінювання є ефективним інструментом, що сприяє всебічному розвитку учнів і покращенню навчальних результатів.

Список використаних джерел

1. Anastasiadou A. Self-assessment: its impact on students' ability to monitor their learning process in the English classroom and develop compensatory strategies. *Research Papers in Language Teaching and Learning*. 2013. 4(1). Pp. 177-197. URL: <https://rpltl.eap.gr/images/2013/RPLTL-04-01-fulltext.pdf#page=178> (дата звернення 23.07.2024).

2. Chalkia E. Self-assessment: an alternative method of assessing speaking skills. *Research Papers in Language Teaching & Learning*. 2012. 3(1). URL: <http://rpltl.eap.gr/images/2012/03-01-225-Chalkia.pdf> (дата звернення 23.07.2024).

3. Zafiropoulou B., Darra M. Contribution of the E-Portfolio to the Improvement of Students' Performance: Results from a Pilot Survey in the Second Grade of Primary School in Greece. *International Education Studies*. 2019. 12(7).

Рр. 119-128. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1220917> (дата звернення: 25.07.2024).

4. Gago R. A., Peris A. V. Autoevaluación y evaluación compartida a través del uso de rúbricas. Una experiencia en educación primaria. *Revista infancia, educación y aprendizaje*. 2019. 5(2). Рр. 40-47. URL: <https://ieya.uv.cl/index.php/IEYA/article/view/1499/1722> (дата звернення 24.07.2024).

5. Kankaanranta M. Self-Portrait of a Child: Portfolios as a Means of Self-Assessment in Preschool and Primary School. 1996. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED403058> (дата звернення 22.07.2024).

6. Pastor V. M. L., Pascual M. G., & Martín J. B. La participación del alumnado en la evaluación: la autoevaluación, la coevaluación y la evaluación compartida. *Rev. Tándem Didáctica Educ. Fís.* 2005. 17. Рр. 21-37. URL: https://www.researchgate.net/profile/Victor-M-Lopez-Pastor/publication/39211979_La_participacion_del_alumnado_en_la_evaluacion_La_autoevaluacion_la_coevaluacion_y_la_evaluacion_compartida/links/5481a0d00cf263ee1adfd046/La-participacion-del-alumnado-en-la-evaluacion-La-autoevaluacion-la-coevaluacion-y-la-evaluacion-compartida.pdf (дата звернення 21.07.2024).

7. Panadero E., Brown G. T. L., Strijbos J. The future of student self-efficacy: A review of known unknowns and potential directions. *Educational Psychology Review*. 2016. 28(4). Рр. 803-830. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10648-015-9350-2> (дата звернення 21.07.2024).

8. Panadero E., Romero M. To rubric or not to rubric? The effects of self-assessment on self-regulation, performance and self-efficacy. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*. 2014. 21(2). Рр. 133-148. URL:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0969594X.2013.877872> (дата звернення 22.07.2024).

9. Panadero E., Tapia J. A., Huertas J. A. Rubrics and self-assessment scripts effects on self-regulation, learning and self-efficacy in secondary education. *Learning and individual differences*. 2012. 22(6). Pp. 806-813. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1041608012000672> (дата звернення 22.07.2024).

10. Tapia J.A., Panadero E. Effects of self-assessment scripts on self-regulation and learning. *Infancia y aprendizaje*. 2010. 33(3). Pp. 385-397. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1174/021037010792215145> (дата звернення 22.07.2024).

11. Panadero E. Jonsson A. The use of assessment rubrics for formative assessment revisited: A review. *Review of Educational Research*. 2013. 9. Pp. 129-144. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1747938X13000109> (дата звернення 22.07.2024).

12. Vasileiadou D., Karadimitriou K. Examining the impact of self-assessment with the use of rubrics on primary school students' performance. *International Journal of Educational Research Open*. 2021. 2 URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666374021000017> (дата звернення 23.07.2024).

13. Rekalidou G. Assessment of learning or assessment for learning. *Athens: Pedio Publications*. 2011.

14. Boud D., Falchikov N. Quantitative studies of student self-assessment in higher education: A critical analysis of findings. *Higher Education*. 1989. 18. Pp. 529-549. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/bf00138746> (дата звернення 20.07.2024).

15. Rolheiser C., Ross J. A. Student self-evaluation: What research says and what practice shows. *Plain talk about kids*. 2001. 43(57). URL: <http://eloewen.pbworks.com/w/file/118309278/Student%20Self%20Evaluation%20What%20Research%20Says%20and%20What%20Practice%20Shows.pdf> (дата звернення 20.07.2024).
16. Montgomery K. Authentic assessment: A guide for elementary teachers. Allyn & Bacon, 2001.
17. Self-assessment. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/self-assessment> (дата звернення: 20.07.2024).
18. Papanthymou A., Darra M. The Contribution of Learner Self-Assessment for Improvement of Learning and Teaching Process: A Review. *Journal of Education and Learning*. 2019. 8(1). Pp. 48-64. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1202130.pdf> (дата звернення 21.07.2024).
19. Abrami P., Barrett H. Directions for research and development on electronic portfolios. *Canadian Journal of Learning and Technology/La revue canadienne de l'apprentissage et de la technologie*. 2005. 31(3). URL: <https://www.learntechlib.org/p/43165/> (дата звернення 25.07.2024).